ભાદરવા સુદ ૬, મંગળવાર, તા. ૧૭-૯-૧૯૬૯
ગાથા-૪૧, શ્લોક-૫૮, ૫૯, પ્રવચન-૮

દસલક્ષણી પર્વકા તીસરા દિન હૈ આર્જવ ધર્મ, આર્જવ.

મુમુક્ષુ – રોજ એક એક ધર્મ...

ઉત્તર :- એક-એકનું તો અહીં કથન કરવાનું છે. કરવાનું તો એકસાથે ધર્મનું હોય. આત્માકા સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ કરકે ચારિત્રકા આરાધન તો પ્રતિદિન કરના. વહ તો કથન દશ પ્રકારકા ક્રમસર આતા હૈ. કહો, શેઠી! એક-એક કરના ન એક દિનમેં? એસા કહતે હૈં. કરનેકા પ્રશ્ન કહાં હૈ? યહાં તો આત્મા અનાદિ (કા હૈ). દશ દિવસ પર્યુષણકા હૈ. દસલક્ષણી પર્વ કહનેમેં આતા હૈ. બારહ મહિનેમેં તીન બાર આતા હૈ. માહમેં, ચૈત્રમેં ઔર શ્રાવણમેં. યહ વિશેષ, ભાદ્રપદમેં વિશેષ (હોતા હૈ).

આત્મા... મોક્ષકા કારણ ખરેખર તો ચારિત્ર હૈ ઔર ચારિત્ર લેનેસે પહલે ઉસકો સમ્યગ્દર્શન અને જ્ઞાન તો પ્રગટ હોના ચાહિયે. સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન હુએ બિના ચારિત્ર હોતા નહીં. ચારિત્ર બિના દશ પ્રકારકા આરાધન ખરેખર હોતા નહીં. તો યહાં તીસરા દિન આર્જવકા હૈ. સરલપના ... ... ક્યા કહતે હૈં? મનમેં જો બાત હોવે ઉસીકો વચનસે પ્રગટ કરના. મનમેં કુછ હો ઔર વચનમેં કુછ કહના વહ તો માયા હૈ. નહીં કિ મનમેં કુછ દૂસરા હો ઔર વચન મેં દૂસરા બોલે. ઇસકો આચાર્ય આર્જવ ધર્મ કહતે હૈં. મીઠી મીઠી બાત લગાકર દૂસરેકો ઠગના ઇસકો અધર્મ કહતે હૈં, અનાર્જવ ધર્મ. આર્જવ સે વિરૂદ્ધ.

ઇનમેં આર્જવધર્મસે સ્વર્ગકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. યહાં યહ લિયા હૈ. આર્જવધર્મસે... નિશ્ચય આર્જવધર્મ જો હૈ સરલતા, વહ તો મુક્તિકા કારણ હૈ. પણ બીચમેં જો વિકલ્પ ઉઠતે હૈં ઉસસે પુણ્યબંધ હો જાયે તો સ્વર્ગકા કારણ હોતા હૈ. પાઠમેં ઐસા લિયા હૈ. અધર્મ નર્કમેં લે જાતા હૈ. ..... આર્જવ શુભભાવવાલા હો તો ઉસસે સ્વર્ગ જાતા હૈ ઔર ઉસસે વિરૂદ્ધ હો તો નર્ક જાતા હૈ. સમજ મેં આયા? ઇસલિયે આર્જવ ધર્મ કા પાલન કરવાલે ભવ્યજીવોં કો કિસી કે સાથ માયા સે વર્તાવ નહીં કરના ચાહિયે.

આચાર્ય કહતે હૈં કિ યદિ એકબાર ભી કિસીકે સાથ માયાચારી કી જાવે તો યહ માયાચારી બડી કઠિનતાસે સમ્મુચય કિયે હુએ અહિંસા, સત્ય (આદિ) મુનિઓંકે ગુણોં કો ફિક્કા બના દેતી હૈ. ઇસકા વિશ્વાસ ભી નહીં કર સકે. યહ તો માયાચારી હૈ. વે ગુણ આદરણીય નહીં રહતે હૈં. માયારૂપી મકાન મેં નાના પ્રકાર કે ક્રોધાદિ શત્રુ છીપે હુએ હૈં. માયાચારી કો ક્રોધ ભી હોતા હૈ, માન ભી હોતા હૈ, લોભ ભી હોતા હૈ ઐસા કહતે હૈં. ઇસ માયાચાર સે ઉત્પન્ન હુએ પાપસે જીવ અનેક પ્રકારકે દુર્ગતિ માર્ગમેં ભ્રમણ કરતા ફિરતા હૈ. ઇસલિયે ધર્માત્મા કો માયા અપને પાસ ભી નહીં ભટકને દેના ચાહિયે.

આર્યપના સરલતા, હૃદય કી સરલતા. ચાર પ્રકાર સે નામકર્મ બંધતે હૈં ન? ઉસમેં વહ આતા હૈ. અવક્ર મન, અવક્ર વચન, અવક્ર કાયા.. ચાર બોલ આતે હૈં કિ નહીં? ચાર પ્રકારસે નામકર્મ બંધતે હૈ ન? અવિસંવાદ ઔર કિસીકો ઠગના નહીં, ચાર, બસ. સમજ મેં આયા? સરલપના કા મન, સરલપના કી વાણી, સરલપના કા ભાવ હોં ઐસા ઔર કિસીકે ઝઘડા આદિ ન કરના ઐસા શુભભાવ હો તો સ્વર્ગ મેં જાયે ઔર શુભ સે ભિન્ન અપને આનંદસ્વરૂપ કી સરલતાકી પરિણતિ હો તો સાથ પીછે મુક્તિ ભી હોતી હૈ. લો, વહ દો ગાથા હુઈ.

અબ ચલતા અધિકાર. નિયમસાર. ૪૧વી ગાથા ચલતી હૈ. યહાં આયા દેખો આખિર મેં. ટીકા.. ટીકા. 'પૂર્વોક્ત ચાર ભાવ આવરણસંયુક્ત હોને સે મુક્તિ કા કારણ નહીં હૈં.' હૈ? ચાર ભાવ આવરણસહિત હૈ. શું અર્થ કર્યો છે ખબર છે? કાલે જ કર્યો હતો. ઠીક કર્યું, પોપટભાઈને પકડ્યા અત્યારે. લ્યો, એ ખબર નથી, કહે છે. ક્યા કહતે હૈં? આત્મા મેં જો પુણ્ય, પાપ, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ કા પરિણામ હોતા હૈ વહ ઉદયભાવ હૈ, વહ પર્યાય હૈ ઉદય કી. ઔર જો સમ્યગ્દર્શન ઔર ચારિત્ર હોતા હૈ વહ ઉપશમભાવ હૈ, વહ ભી એક પર્યાય હૈ આત્માકી નિર્મલ ઉપશમ પર્યાય. ઔર એક ક્ષયોપશમ પર્યાય હોતી હૈ જ્ઞાન કી, દર્શન કી, વીર્ય કી, શ્રદ્ધા આદિકી પર્યાય ક્ષયોપશમ અવસ્થા હોતી હૈ ઔર એક ક્ષાયિક અવસ્થા હોતી હૈ. કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, ક્ષાયિક સમકિત આદિ. તો વહ ચારોં ભાવ આવરણસંયુક્ત હોને સે..

શ્રોતા :- ....

ઉત્તર – કિસ અપેક્ષાસે આવરણસંયુક્ત કહા? કિ રાગ, દ્વેષ, દયા, દાન ભાવ તો આવરણવાલે હૈં, સ્વયં દુઃખરૂપ ઔર વિકાર હૈ. પણ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ઔર ક્ષાયિક જો નિર્મલ પર્યાય હૈ ઉસમેં કર્મ કે નિમિત્તકી અભાવકી અપેક્ષા લેકર ઉસકો આવરણવાલા કહને મેં આયા હૈ. સમજ મેં આયા? કલ કહા થા. પાંચ ભાવમેં ચાર ભાવ તો આશ્રય કરનેલાયક નહીં. આહાહા..! એ માટે આવરણસંયુક્ત કહા હૈ. સમજમેં આયા? આત્માકી પર્યાયમેં દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ કા ભાવ–ઉદયભાવ (હોતા હૈ) વહ આશ્રય કરનેલાયક નહીં, ધર્મકા કારણ નહીં. ઔર જો ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક વીતરાગીપર્યાય પ્રગટ હુઈ હો, ક્ષાયિક સમકિત, વહ ભી આશ્રય કરને લાયક નહીં. કલ ચલા થા વહ. સમજ મેં આયા? પંડિતજી! બાબુલાલજી! દેખો! આજ તો હિન્દી લિયા. કલ (ગુજરાતીમેં) ચલા થા.

ચાર પૂર્વ નામ ઉપર કહા. હરેકકા વિસ્તાર કિયા હૈ. ઉપશમકે કિતને ભેદ હૈં? સમજમેં આયા? આત્મા પરમસ્વભાવિક ભાવરૂપ ત્રિકાળી પરમપારિણામિકભાવસ્વરૂપ નિત્ય હૈ. વસ્તુ આત્મા કી પર્યાય મેં જો ઉત્પાદ-વ્યય હોતા હૈ રાગકા યા ક્ષાયિક સમકિતકા યા ક્ષયોપસમકિતકા યા ક્ષયોપશમ જ્ઞાનકા યા ક્ષયોપશમ ચારિત્રકા, વહ જો આત્મા મેં પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ ઉત્પાદ-વ્યયવાલી હૈ. તો ઉત્પાદ-

વ્યયવાલી હૈ તો વ્યવહાર હૈ વહ. વહ વ્યવહાર હૈ. તો વહ વ્યવહાર આદરણીય હૈ નહીં. શેઠ! આહાહા..! સમજ મેં આયા?

પાંચ ભાવ મેં એક પરમપરિણામિક ત્રિકાલી જ્ઞાયકભાવ, ધ્રુવભાવ, નિત્યભાવ સહજાનંદસ્વભાવકા દરિયા પૂર્ણસ્વરૂપ ધ્રુવ, કૂટસ્થ, નિષ્ક્રિય, જિસમેં રાગ કી ક્રિયા તો નહીં, પણ મોક્ષ કી ઔર મોક્ષ કે માર્ગ કી ક્રિયા ભી જિસમેં નહીં. ઐસા જો ધ્રુવ આત્મા પરમસ્વભાવભાવ વહ આશ્રય કરને લાયક હૈ. ધર્મી કો વહ ભાવ આશ્રય કરને લાયક હૈ. આશ્રય કરને લાયક હૈ ધ્રુવ.

શ્રોતા :- શુભ-અશુભ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - હૈ નહીં. આશ્રય કરતે હૈં, શુભ કા આશ્રય કરે વહ મિથ્યાદ્રષ્ટિ હૈ. સમજ મેં આયા? શુભ કા આશ્રય કરે તો મિથ્યાદ્રષ્ટિ હૈ ઔર શુદ્ધ પ્રગટા હુઆ ઉસકા આશ્રય કરને જાયે તો વિકલ્પ ઉઠતે હૈં. તો પુણ્યબંધ કા કારણ હૈ.

શ્રોતા :- શિષ્યોં કા ભલા કરે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- ભલા-બલા કુછ હૈ નહીં. ભલા એક આત્મસ્વભાવ ત્રિકાલી. સમજ મેં આયા? સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ!

નિયમસાર કા અધિકાર હૈ. નિયમસાર કા અર્થ મોક્ષ કા માર્ગ. નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન, નિશ્ચય સમ્યગ્જ્ઞાન, નિશ્ચય ચારિત્ર વહ પર્યાય હૈ. વહ મોક્ષમાર્ગ કી પર્યાય હૈ. વહ સંવર, નિર્જરા કી વિકાર રહિત વીતરાગીપર્યાય હૈ. વહ ભી યહાં કહતે હૈં કિ આશ્રય કરને લાયક નહીં. ડોક્ટર! સાંભળ્યું પણ ન હોય શું હશે? જય નારાયણ! ભગવાનની કરો ભક્તિ, કરો આનાથી. ધૂળેય નહિ થાય, સાંભળને હવે! લાખ, કરોડ ભક્તિ કર, એ તો રાગ છે. રાગકા આશ્રય તો નહીં, પણ સમ્યગ્દ્રષ્ટિકો તો પૂર્ણ પરમસ્વભાવ ધ્રુવ નિત્યાનંદ ઉસકા આશ્રય હૈ. ક્યોંકિ ઉસકા આશ્રય કરને સે નિર્મલ વીતરાગી પર્યાય નયી પ્રગટ હોતી હૈ. સમજ મેં આયા?

'પૂર્વોક્ત ચાર ભાવ...' ભાવ શબ્દે પર્યાય. વિકારી પર્યાય, ઉપશમ પર્યાય, ક્ષયોપશમ પર્યાય યા ક્ષાયિક પર્યાય. ચાર ભાવ અર્થાત્ ચાર પર્યાય 'આવરણસંયુક્ત હોને સે...' ક્યોંકિ ઉસમેં કર્મ કે અભાવ કી નિમિત્તતા આતી હૈ. તો ઉસ અપેક્ષા સે ઉસકો આવરણસહિત કહને મેં આયા હૈ. વહ 'મુક્તિ કા કારણ નહીં હૈં.' કહો, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રકા નિમિત્ત મુક્તિ કા કારણ નહીં. ઉસકા પ્રેમ લગા રાગ, વહ મુક્તિ કારણ નહીં. પરન્તુ ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક ધર્મ કી દશા પ્રગટ હુઈ હો, વહ ભી મુક્તિ કારણ નહીં. સમજ મેં આયા? વીતરાગસ્વભાવ ભાઈ! અલૌકિક હૈ. લોગોં કો મિલા નહીં. બાહરકી કડાકૂટમેં જિંદગી નિકાલતે હૈં. શોભાલાલજી! સમજ મેં આયા?

શ્રોતા :- ...

ઉત્તર – હજી આવશેને. આવ્યું નથી. હજી આવે છે. પર્યાય નહીં. વહ તો ત્રિકાલી ગુણ હૈ. વહ અભી આયેગા ન? કલ કહા થા. ચાર પર્યાય, ભાવ અર્થાત્ પર્યાય વહ આવરણસંયુક્ત (હૈ). ક્યોંકિ ઉસમેં કર્મ કે નિમિત્ત કી, રાગ, દયા, દાન, ભક્તિ મેં નિમિત્ત કી અપેક્ષા હૈ. ઔર ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક મેં નિમિત્ત કા અભાવ કી અપેક્ષા હૈ. અપેક્ષિત ભાવ હૈ તો ચારકો આવરણસંયુક્ત કહા હૈ. આહાહા..! સમજ મેં આયા? અલૌકિક માર્ગ હૈ ભાઈ! દુનિયાને સાંભળવા ન મળે એટલે, એકાંત છે રે એકાંત છે. ... અરે..! ભગવાન સુન તો સહી પ્રભુ! ત્રણ લોકનો નાથ ચિદાનંદ, અનંત સિદ્ધ જેના પેટમાં, ગર્ભમાં પડ્યા હૈ ઐસા પરમાત્મા તુમ (હો), તેરા સ્વરૂપ હૈ ધ્રુવ.

શ્રોતા :- ...

ઉત્તર – કેવલજ્ઞાન હૈ વહ ભી સાપેક્ષ હૈ, જ્ઞાનાવરણીય કા નિમિત્તરૂપ અભાવ હુઆ તો વહ ભી આવરણસહિત કહને મેં આયા હૈ. કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય ભી આશ્રય કરને લાયક નહીં. આહાહા..! ભારે વાત ભાઈ!

શ્રોતા :- ...

ઉત્તર – નિરપેક્ષ કિસ અપેક્ષાસે? સ્વભાવકી અપેક્ષાસે પ્રગટ હુઆ હૈ ઉસ અપેક્ષાસે નિરપેક્ષ ઔર નિમિત્તકી અપેક્ષાસે લો તો વહ સાપેક્ષ હૈ. કેવલજ્ઞાન નિરપેક્ષ ઐસા કહા હૈ ન? ૧૪વીં ગાથા. વહ તો નિરપેક્ષ કા અર્થ, જિસકો આવરણ કા વર્તમાન નિમિત્ત કા બિલકુલ અંશ રહા નહીં. ઉસ અપેક્ષા સે નિરપેક્ષ, પરન્તુ નિમિત્તકા અભાવ હુઆ ઉસ અપેક્ષાસે સાપેક્ષ હૈ. આહાહા..! આવી ભારે વાત. પોપટભાઈ! આ બધું ધ્યાન રાખવું પડશે. આ પૂછ્યું એ આવડ્યું નહિ કાલ બપોરનું. પૈસાનું કેટલું યાદ રહે છે ત્યાં અંદર? થાણામાં આટલા નાખ્યા છે અને ઓલામાં આ નાખ્યા છે ને અમદાવાદમાં આ નાખ્યા છે. એય..! ચીમનભાઈ! આ તમારા વેવાઈને... આહાહા..!

ભગવાન! યહ દેહ, વાણી, મન કી ક્રિયા તો પર જડ હૈ, ઉસકે સાથ તો આત્મા કો કુછ સંબંધ નહીં. અંદર મેં દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ કા પરિણામ ઉઠતે હૈં વહ રાગ, શુભરાગ. વહ ભી આશ્રય કરનેલાયક નહીં ઔર ધર્મ નહીં. હવે જો આત્મા અંદર ધ્રુવ ચિદાનંદ ભગવાન પરમસ્વભાવભાવ નિત્યાનંદ, નિષ્ક્રિય (હૈ, વો) વર્તમાન પર્યાયસે દૂર હૈ.

શ્રોતા :- ...

ઉત્તર – હા. ચાહે તો ક્ષાયિકસમકિત કી પર્યાય હો યા ક્ષાયિક ચારિત્રકી પર્યાય હો, એક સમયકી પર્યાય સે ધ્રુવતત્ત્વ દૂર હૈ. ક્યોંકિ એક પર્યાય મેં ધ્રુવતત્ત્વ આતા નહીં. આહાહા..! ભારે વાત ભાઈ! શેઠ! આ સમજના પડેગા હોં. આ અદ્ધર સે અદ્ધર નહીં ચલેગા. આહાહા..! પર શરીર, વાણી, કર્મ સે તો દૂર ભગવાન, દયા, દાન, વ્રત કે પરિણામ સે દૂર પ્રભુ, પણ ઉસકી ઉત્પાદ-વ્યયકી ધર્મકી વીતરાગી પર્યાય,

કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય, ક્ષાયિક સમકિતકી પર્યાય, એક સમયકી અવસ્થા સે પ્રભુ દૂર હૈ. ધ્રુવતત્ત્વ ભગવાન પર્યાય મેં આતા નહીં.

શ્રોતા :- ...

ઉત્તર – તાદાત્મ્ય સંબંધ નહીં. નિત્ય સાથે તાદાત્મ્ય સંબંધ હો તો પર્યાય નિત્ય હો જાયે અથવા દ્રવ્ય ક્ષણિક હો જાયે. ક્યા કહતે હૈં? સુનો. એ ભાઈએ પ્રશ્ન મૂક્યો એ રીતે. એક સમય કી પર્યાય સાથે ત્રિકાળી ધ્રુવ જો તાદાત્મ્ય હો, તો કાં પર્યાય નિત્ય હો જાયે, કાં નિત્ય ક્ષણિક હો જાયે. ઐસા હૈ નહીં. સમજાય છે કાંઈ? આહાહા..! અલખના ઘર ઓળખવા એ અલૌકિક વાત છે ભાઈ! એ સાધારણ કી બાત નહીં. આહાહા..! અલખને કેમ કરી ઓળખવો? ભજન આવે છે. 'ફકીરે કાઢ્યો ફતવો...' આ ફતવા કાઢે છે કે વ્યવહાર વિના થાય નહિ, ઢીકણા વિના થાય નહિ. ફતવા બધા ફકીરના જેવા છે. એય..! ભગવાન! ફતવો સમજો છો? ફતવાને શું કહે છે?

શ્રોતા :- .. એનું નામ ફતવો.

ઉત્તર – ફતવો. હા, એ ખોટો.. ખોટો. ફતવાનો અર્થ ખોટો. આહાહા..! જુઓ તો ખરા ક્યા (કહતે હૈં)?

ભગવાન આત્મા ઉસકી પર્યાય મેં–અવસ્થા મેં યહ ચાર પ્રકાર કી અવસ્થા હોતી હૈ. એક સમય કી અવસ્થા. ચાહે તો રાગ હો, ચાહે તો ક્ષાયિક સમકિત હો, ચાહે તો કેવલજ્ઞાન હો. એક સમયકી અવસ્થા હૈ. તો એક સમય કી પર્યાય ઉસકો આશ્રય કરનેલાયક નહીં, ઉસ અપેક્ષા સે.. ઉસકો નિર્મલ પર્યાયમેં નિમિત્ત કર્મકા અભાવ દેખકર અપેક્ષા આયી, તો કહતે હૈં કિ ચારેય પર્યાય આવરણવાલી હૈ. નિરાવરણ પ્રભુ ધ્રુવ ત્રિકાલી નિરાવરણ વસ્તુ હૈ. સમજ મેં આયા? આહાહા..!

'પૂર્વોક્ત ચાર...' પર્યાય. ભાવ એટલે પર્યાય એટલે અવસ્થા. પર્યાય દ્રષ્ટિવંતને, કહે છે કે પર્યાય ઉપર જિસકા લક્ષ્ય હૈ વહ તો મિથ્યાદ્રષ્ટિ હૈ. ઉસકો ઉપશમ ને ક્ષયોપશમ ને ક્ષાયિક સમકિત હોતા નહીં. આહાહા..! કહે છે કિ યહ ચાર હોને સે આવરણસહિત એટલે નિમિત્તની અપેક્ષાવાલા અને અભાવવાલા 'મુક્તિ કા કારણ નહીં હૈ.' હવે મુક્તિ કા કારણ કૌન હૈ?

'ત્રિકાલ નિરુપાધિ જિસકા સ્વરૂપ હૈ...' ત્રિકાલ ભગવાન ધ્રુવ ચિદબિંબ, અવિનાશી હૈ. પર્યાય તો વિનાશિક હૈ. ચાહે તો કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય હો, ચાહે તો ક્ષાયિક સમકિત કી પર્યાય હો, વહ વિનાશીક હૈ. એક સમયકી પર્યાય વિનાશીક હૈ. આહાહા..! 'ત્રિકાલ નિરુપાધિક જિસકા સ્વરૂપ હૈ...' ત્રણે કાલ ધ્રુવ ભગવાન જિસમેં કોઈ આવરણ નહીં, કોઈ અપેક્ષા નહીં ઐસા જો ધ્રુવ જિસકા સ્વરૂપ હૈ. 'ઐસે નિરંજન...' જિસમેં અંજન નહીં, મૈલ નહીં. 'નિજ પરમ પંચમભાવ...' દેખો! નિજ પરમ પંચમભાવ. વહ ચાર ભી ભાવ હૈ, પરન્તુ યહ તો ત્રિકાલી ધ્રુવ નિજ પરમ પંચમભાવ–પારિણામિકભાવ. '(પારિણામિકભાવકી) ભાવના સે...' ઐસા પંચમભાવકી ભાવના સે. ભાવના શબ્દે ધ્રુવસ્વભાવમાં એકાગ્રતા સે. પર્યાય તો પાછી ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક આયી. પણ ધ્રુવ મેં એકાગ્રતા હૈ, પર્યાયમેં

એકાગ્રતા નહીં. આહાહા..! સમજ મેં આયા? બહારનું જ્યાં સંભાળવા જાય ત્યાં અંદરનું ખોવાઈ જાય છે, બાહરકા જહાં યાદ કરનેકો જાયે તો અંદરકા ખો જાતા હૈ ઉસકી ખબર નહીં. આહાહા..! સમજમેં આયા?

શ્રોતા :- પર્યાય...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- .. ઐસે ઐસે રખું, પર્યાય ઐસી રખું, પર્યાય સે સુધારું. બહાર કા ઐસા સુધારું વહ દ્રષ્ટિ મિથ્યાત્વ હૈ. પર્યાયકી સંભાલ કરને કો ગયા વહ તો મિથ્યાદ્રષ્ટિ હૈ. આહાહા..! સમજ મેં આયા? ..દાસજી! યહ તો અલૌકિક બાત હૈ. ઐસી બાત તો કોઈ વખત નિકલે તો સુનને મેં આવે. હર બાર (નહીં આતી). પાઠ શાસ્ત્ર સામને હો તો કહને મેં આયે.

ભગવાન આત્મા.. આત્મા જિસકો નિશ્ચય આત્મા કહતે હૈં, નિશ્ચય આત્મા. વહ તો પર્યાય સે ભિન્ન જો ધ્રુવ હૈ વહ નિત્ય આત્મા હૈ. પર્યાય કા આત્મા કો તો વ્યવહાર આત્મા કહતે હૈં. વહ તો વ્યવહાર અભૂતાર્થ હૈ. વહ વ્યવહાર (આત્મા) સત્ય આત્મા નહીં. આહાહા..! ભારે વાત ભાઈ! અમરચંદભાઈ! ભગવાન! કહે છે, પર્યાયમાત્ર વ્યવહાર કા વિષય હૈ, દ્રવ્ય વહ નિશ્ચય કા વિષય હૈ. આહાહા..! પર્યાય મેં રહકર યહ ધ્રુવ હૈ ઐસા ભી માને તો પર્યાયને ધ્રુવકો દૂર રખા હૈ. પણ પર્યાય ધ્રુવમેં પેસનેસે (-ઝૂકનેસે), અંદરમેં પેસનેસે ધ્રુવમેં એકાકાર હોતી હૈ, ઉસકો પંચમભાવકી ભાવના કહને મેં આતા હૈ. આહાહા..! પ્રસન્નકુમારજી! ઉસકો રસ હૈ કિ નહીં? ઉસકો રસ હૈ. કલ પ્રશ્ન કરતે થે. સમજમેં આયા?

અરે..! ભગવાન! કહતે હૈં, તીન લોકકા નાથ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરને કહા વહ સંતો કહતે હૈં. વહ શાસ્ત્ર મેં ભાષા દ્વારા આ ગઈ બાત. ઓહોહો..!

શ્રોતા :- ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- ...પર્યાય દ્રવ્યમેં જાય, એકાકાર થાય. યહ પર્યાય યહાં લે જાય, વહ બાત ભી જૂઠી હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! વહ તો ધ્રુવ ઉપર દ્રષ્ટિ ગઈ ત્યારે એ પર્યાય અંદરમાં પેસી એમ કહેવામાં આવે છે. સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! ચાલતી પર્યાય સાથે..., વર્તમાન ચાલતી એ પર્યાયને અંદર વાળું, વહ ભી પર્યાયદ્રષ્ટિ હો ગઈ. કૈસે વળે? વહ પર્યાય ચલતી હૈ વહ તો હૈ. અબ જબ દૂસરે સમય મેં અંદર મેં વાળના હૈ વહ તો પર્યાય હૈ નહીં. પંડિતજી! અલૌકિક બાત હૈ યહાં તો. આહાહા..!

રાગ કી તો બાત હી નહીં. દયા, દાન, વિકલ્પસે ભક્તિ સે લાભ હો વહ બાત તો તીન કાલ મેં હૈ નહીં. પણ એક ચલતી પર્યાયકો, ઇસ પર્યાયકો અંતરમેં વાળું (-મોડું). ક્યા વાળે? વહ તો ઉત્પન્ન હુઈ હૈ. ઔર જો પર્યાય ઉત્પન્ન નહીં હુઈ હૈ ઉસકો મોડું, યહ ક્યા હૈ? ઉસકા અર્થ યહ હૈ કિ ધ્રુવસ્વરૂપ ભગવાન આત્મામેં દ્રષ્ટિ ગઈ, વહ પર્યાય નયી ઉત્પન્ન હુઈ ઔર દ્રવ્યકો અવલંબી. સમજમેં આયા?

ધ્યાન રાખે તો સમજાય એવું છે. ન સમજાય એવું નથી. સાદી ભાષામાં ભાવ આવે છે. કઠણ વાતો નથી. આહાહા..! શું ગંભીર તત્ત્વ!

કહે છે કે 'ત્રિકાલ નિરુપાધિ જિસકા સ્વરૂપ હૈ...' જેનું ત્રિકાળ નિરૂપાધિસ્વરૂપ ભગવાન ધ્રુવ. 'ઐસે નિરજંન નિજ પરમ પંચમભાવ...' ભગવાન કા પંચમભાવ ભગવાન કે પાસ રહા. સિદ્ધ કે દ્રવ્ય કા પંચમભાવ સિદ્ધ કે પાસ રહા. હમારે કામ કા ક્યા હૈ? યહાં તો કહતે હૈં કિ હમારી પર્યાય ભી હમારે કામકી નહીં. આહાહા..! ક્યોંકિ પર્યાયમેં સે નયી પર્યાય ઉત્પન્ન નહીં હોતી. નયી ઉત્પન્ન પર્યાય– વીતરાગી પર્યાય કી ખાન તો ધ્રુવ હૈ. તો ધ્રુવ ભગવાન ઉસકી ભાવના, પંચમભાવકી ભાવના... હૈ ન પંડિતજી હૈ ન દેખો! પરમ પરિણામિકસ્વભાવ ધ્રુવ ચૈતન્યદ્રવ્ય, ધ્રુવ પંચમ પરિણામિકભાવકી ભાવના સે–ઉસકી એકાગ્રતા સે., ઉસકી એકાગ્રતાસે પંચમગતિમેં–મોક્ષગતિમેં મુમુક્ષુ જાતે હૈં. '(વર્તમાન કાલ મેં) જાતે હૈં,...' સમજ મેં આયા? આહાહા..! કહો, ભીખાભાઈ! હીરાભાઈ રાખ્યા છે કે નહીં જોડે? કહો. આહાહા..!

ભગવાન આત્મા ત્રિકાળી ધ્રુવબિંબ. કાચ હોતા હૈ ન? અરીસા.. અરીસા. અરીસા કા દ્રષ્ટાંત આતા હૈ. ભાઈએ તો બહુ આપ્યો છે નિહાલભાઈએ. આ અરીસો છેને અરીસો? અરીસા કો ક્યા કહતે હૈં? શીશા-દલ. તો ઉપરકી પર્યાયમેં સબ અવસ્થા હોતી હૈ. વહ પર્યાય સિવાય કા સારા દ્રવ્ય હૈ ઉસમેં તો વહ પર્યાય હૈ હી નહીં. અરીસાકા દલ હૈ જો ધ્રુવ દલ હૈ ઉસમેં તો વર્તમાન પર્યાય અરીસા કે અંદર નહીં હૈ. જો અરીસા મેં લાલ, પીલા આદિ દિખને મેં આતા હૈ વહ તો અરીસાકી એક સમયકી પર્યાય હૈ. વહ પર્યાય અરીસા કા જો દલ હૈ, પિંડ હૈ, કંદ હૈ આખા પૂર્ણ, ઉસમેં પર્યાય કા અભાવ હૈ. સારા અરીસા એક પર્યાય મેં આ જાતા નહીં. આહાહા..! શેઠ! ઔર અરીસાકી એક સમયકી પર્યાય ઉસ દલ મેં પ્રવેશ કરતી નહીં. દોનોં ભિન્ન ભિન્ન હૈં. સમજ મેં આયા?

એમ ભગવાન આત્મા ધ્રુવદલ, નિત્યદલ, સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ પૂર્ણ વહ એક સમયકી અવસ્થા મેં આતા નહીં ઔર એક સમયકી અવસ્થા ધ્રુવમેં પેસતી નહીં. આહાહા..! ભારે વાત ભાઈ! સમજ મેં આયા? કહો, પન્નાલાલજી! ઐસી બાત હૈ. યહ હિન્દી મેં આયી. પરન્તુ હિન્દી મેં તો જો ભાવ હો વહ આતે હૈં, દૂસરે કહાં સે આયે?

શરીર, વાણીકી ક્રિયા જડકી જડ મેં, મન કી મન મેં, વાણી કી વાણી મેં, જડ શરીર કી જડ મેં. ઔર દયા, દાન, વિકલ્પ ઉઠતે હૈ ભક્તિ આદિ વહ રાગ આસ્રવતત્ત્વમેં. ઔર ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક તત્ત્વ ઉત્પન્ન હોતા હૈ વહ તો એક સમયકી પર્યાય તત્ત્વ મેં. ધ્રુવ તત્ત્વમેં વહ હૈ નહીં. આહાહા..! ભારે વાત ભાઈ!

શ્રોતા :- ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- ઐસા હૈ કિ નહીં? નિર્ણય કરો, નિર્ણય તો કરો પહલે. સામાન્ય જો ધ્રુવ હૈ, યે એક સમયમેં જો આ જાયે તો એક સમયકી અવસ્થા પૂરતા ધ્રુવ હો જાયે. ઔર એક સમયકી વિશેષ

અવસ્થા હૈ, વિશેષ અવસ્થા ચાહે તો ક્ષાયિક સમકિત હો, કેવલજ્ઞાનકી હો, એક સમયકી અવસ્થા જો ધ્રુવ મેં–સામાન્ય મેં પેસ જાયે, તો એક સમયકી અવસ્થા નિત્ય હો જાયે. પર્યાય તો અનિત્ય હૈ. આહાહા..! પ્રેમચંદભાઈ! ઝીણી વાત છે. કહો, સેઠ! પૂછેંગેં તો આયેગા કિ નહીં? હંસતે હૈં.

શ્રોતા :- ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- પ્રયત્ન કહાં ઇતના કરતે હૈં, દરકાર કરતે હૈં અભી? ઇતની દરકાર નહીં હૈ. આહાહા..!

ભગવાન અંદર ચિદ્ઘન હૈ, જ્ઞાન કા દલ હૈ, આનંદ કા દલ હૈ, ધ્રુવ બિંબ હૈ, જિસમેં અનંતા સિદ્ધકી પર્યાય જિસકે દલ મેં અંદર પડી હૈ. ઐસા ચિદ્ઘન ધ્રુવ પરમસ્વભાવભાવ ઉસમેં ચાર પર્યાય નહીં હૈ, વહ ભાવ દૂર હૈ. આહાહા..! ઐસી બાત! સર્વજ્ઞ વીતરાગ કે સિવા યહ માર્ગ દૂસરી કોઈ જગહ હો સકતા નહીં. તીન કાલ, તીન લોક મેં. ઓહોહો..!

યહાં તો કહતે હૈં કિ પંચમભાવકી ભાવના. ઐસા કહા ન? પર્યાયકી ભાવના કરે પર્યાય મેં રહકર, તો ભી વહ તો પર્યાય મેં ખડા હૈ. ધ્રુવ મેં ખડા ન હુઆ. તો પર્યાય મેં દયા, દાન, વ્રત આદિ કા પર્યાય મેં લક્ષ્ય કરે, ઔર વહાં રહે વહ તો પર્યાયબુદ્ધિ વહ તો અંશબુદ્ધિ હુઈ. વહ તો પર્યાય મેં રમતે હૈં, મિથ્યાત્વ મેં રમતે હૈં. સમજ મેં આયા? યહાં તો ભગવાન આત્મા નિજ પરમ પંચમભાવ. ભગવાન આતમા કા નિજ નામ અપના, પરમભાવ, પંચમભાવ, ધ્રુવભાવ, નિત્યભાવ, સ્વભાવભાવ, સદ્રશ્યભાવ, સામાન્યભાવ... સમજ મેં આયા? ઐસે દલકી ભાવના સે... યહ ભાવના વીતરાગીપર્યાય હૈ. સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર વહ પંચમભાવકી ભાવના હૈ. યહ નિયમસાર દેખા હૈ કિ નહીં? પઢા હૈ કિ નહીં પંડિતજી?

શ્રોતા :- .... અભિપ્રાયમેં ભૂલ હુઈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- થોડી નહીં, હો તો પૂરી, ન હો તો કુછ નહીં. સમજ મેં આયા? નક્કી કરો પહલે. પહલે વિકલ્પ સહિત ભી ઐસા નિર્ણય ન હો, ઉસકો નિર્વિકલ્પ દ્રષ્ટિ કભી હોતી નહીં. સમજ મેં આયા? આહાહા..! 'પ્રભુ તારી પાસે રે પ્રભુ નથી વેગળો.' પર્યાયમાં આવે નહિ એવો પ્રભુ તારો પડ્યો છેને, ભગવાન! આહાહા..! એ તો મોક્ષમાર્ગની પર્યાય ઔર મોક્ષની પર્યાયથી દૂર છે, વેગળો છે. આહાહા..! જુઓ તો ખરા ભેદજ્ઞાન!

ઐસી ભાવના સે.., ઐસી પંચમભાવકી ભાવના સે... પંચમભાવ ત્રિકાલી હુઆ. ભાવના વહ વર્તમાન પર્યાય હૈ. પરન્તુ પંચમભાવકી ભાવના સે, ઐસે. ધ્રુવ તરફ દ્રષ્ટિ કરને સે જો એકાગ્ર હુઆ ઉસકા નામ ભાવના કહને મેં આતા હૈ. ઉસ ભાવના મેં સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર તીનોં આ જાતે હૈં. પાઠ હૈ?

શ્રોતા :- ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- એ અત્યારે ઠેકાણે નહિ પડે, રાતે પૂછજો. કહો, સમજાણું કાંઈ? આ તો અલૌકિક માર્ગ હૈ. ઐસે હી પકડ મેં આયે ઐસા નહીં હૈ.

ભગવાન ધ્રુવસ્વરૂપ હૈ ઉસકી ભાવના.., ભાવકી ભાવના.., ત્રિકાલી ધ્રુવકી ભાવના.., ઉસકી ભાવના. પર્યાયકી નહીં, રાગકી નહીં, નિમિત્તકી નહીં, રાગ હો, શુભરાગ હો, થોડા હૈ તો જ્યાદા હો, વહ તો દ્રષ્ટિ પર્યાયબુદ્ધિ મિથ્યાદ્રષ્ટિ હૈ. આહાહા..!

શ્રોતા :- ત્રિકાલી ધ્રુવસ્વભાવકી...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- ત્રિકાલી ધ્રુવસ્વભાવકી ભાવના–અંતરમેં એકાગ્રતા, ધ્રુવ મેં એકાગ્રતા. વહ એકાગ્રતા હૈ તો પર્યાય. પરન્તુ વહ ધ્રુવ સંબંધી લીનતા. પર્યાય મેં પર્યાયકી લીનતા નહીં. સમજ મેં આયા? આહાહા..! અરે..! માર્ગ તો દેખો! તીન લોક કા નાથ પૂર્ણાનંદ સે ભરા હુઆ હૈ પ્રભુ!. કહતે હૈં કિ ઉસપર નજર કરકે ઉસમેં એકાગ્ર હો વહ ભાવના. ઉસકો સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર ધ્રુવ કે લક્ષ સે, આશ્રય સે હુઈ દશા, ઉસકો યહાં ભાવના કહતે હૈં. આ ભાવના એટલે કલ્પના એમ નહિ. એમાં એકાગ્રતા-લીનતા. ધ્રુવ મેં લીન. ધ્રુવબિંબ મેં દ્રષ્ટિકા પ્રસાર, ધ્રુવ મેં દ્રષ્ટિકા પ્રસાર, ધ્રુવ મેં દ્રષ્ટિકા વિસ્તાર, દ્રષ્ટિને સારા ધ્રુવ કો કબ્જેમેં કર લિયા હૈ. એય..! ધર્મચંદજી!

ઐસી 'ઐસી ભાવના સે પંચમગતિ મેં...' દેખો! પંચમભાવકી ભાવનાસે પંચમગતિમેં 'મુમુક્ષુ (વર્તમાન કાલ મેં) જાતે હૈં,...' અર્થાત્ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ભી ધ્રુવ પરિણામિકભાવ કે આશ્રયસે વર્તમાન સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ, સમ્યગ્જ્ઞાન હોતા હૈ, સમ્યક્ચારિત્ર હોતા હૈ, આગે બઢકર શુક્લધ્યાન ભી ધ્રુવ કે આશ્રય સે હોતા હૈ, આગે બઢકર કે કેવલજ્ઞાન ભી ધ્રુવ કે આશ્રયસે હોતા હૈ ઔર પૂર્ણ સિદ્ધદશા ભી ધ્રુવ કે આશ્રય સે હોતી હૈ.

શ્રોતા :- ...ધ્રુવકા આશ્રય કરનેસે હી હોતી હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- બસ, બાત યહી હૈ. સમજ મેં આયા?

પંચમભાવકી... 'પરમ પંચમભાવ...' ક્યોંકિ પર્યાય કો ભી પરિણામિકભાવકી પર્યાય કહને મેં આતા હૈ. વહ દયા, દાન, વ્રત, કામ, ક્રોધ કા પરિણામ હૈ વહ કર્મ કે નિમિત્તકી અપેક્ષા સે ઉદય, પરન્તુ પરિણામિકભાવકી અપેક્ષા સે પરિણામિકભાવકી પર્યાય. ઐસે ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક ભી પરમ પરિણામિકભાવકી અપેક્ષા સે પરિણામિક પર્યાય, ઉસ પર્યાય સે ભિન્ન ત્રિકાલી પરમપારિણામિક. સમજ મેં આયા? કહા ન? ડોક્ટર! ... ક્યા કહા? અભી ક્યા કહા?

શ્રોતા :- ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- વહ કહા હી નહીં. ખ્યાલ મેં લિયા નહીં.

આત્મા મેં જો પુણ્ય-પાપ કા ભાવ હોતા હૈ વહ નિમિત્તકી અપેક્ષા સે ઉદય કહો, પરન્તુ પરિણામિકભાવ પરમભાવ હૈ વહ પર્યાયરૂપ પરિણમતા હૈ તો ઉસકો ભી પરિણામિકભાવકી પર્યાય

(કહનેમેં આતા હૈ). પરમપારિણામિક ભિન્ન. વહ કુછ નહીં અભી. ઐસા કહકર ખુલાસા કરાતે હૈં. વહ તો પરિણામિક રાગાદિ વિકલ્પ જો દયા, દાન, કામ, ક્રોધકા મિથ્યાત્વપરિણામ હૈ વહ ભી પરિણામિકભાવકી પર્યાય હૈ. પર્યાય, પરમપારિણામિક હૈ વહ ધ્રુવ. આહાહા..! વહ કહા થા. આપકા ધ્યાન નહીં થા. સમજ મેં આયા?

બાપુ! માર્ગ કોઈ ઐસા અલૌકિક હૈ કિ લોગોં કો ઐસે હી અપની કલ્પના સે પઢે, અપની કલ્પના સે બિઠાયે ઔર કલ્પના સે વીતરાગ માર્ગ કો ઉલ્ટા માને ઔર હમ વીતરાગમાર્ગ કહતે હૈં ઐસા કહતે હૈં. યહાં તો કહતે હૈં... પરમ પંચમભાવ ક્યોં કહા? પરમ પંચમભાવ. પરમ પંચભાવ ધ્રુવ હૈ ઔર ઉસકી પર્યાય રાગ, દયા, દાન, કામ, ક્રોધ કા પર્યાય વહ ભી પરિણામિકભાવકી એક સમયકી પર્યાય હૈ. ઉસકો પરિણામિકભાવ કહતે હૈં. પરમ પારિણામિક નહીં.

શ્રોતા :- ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- યહ પરિણામિક હૈ, કહતે હૈં. ઔર યહાં તો ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક ચારોં પર્યાય કો અંતર કી અપેક્ષા સે, નિજ તરફકી અપેક્ષાસે ઉસકો ચારોં કો પરિણામિક કી પર્યાય કહતે હૈં. કર્મકી અપેક્ષા સે ઉસકો ઉદય ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક, ઉપશમ કહતે હૈં. પરન્તુ વહ પરિણામિકભાવકી જો પર્યાય હૈ વહ પરિણામિકભાવ પર્યાય, પરન્તુ ધ્રુવ હૈ વહ પંચમ પારિણામિક ત્રિકાલ ભાવ હૈ. આહાહા..! સેઠ! શેઠ આમ બફમ થઈ જાય, ત્યાં બેઠા હોય તો જાણે એમ લાગે ડાહ્યા મોટા દુકાને.

શ્રોતા :- કુછ યાદ નહીં રહતા.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- આમાં યાદ ક્યાં રાખવાનું છે? આ તો તત્ત્વની વાત છે સીધી. આહાહા..!

ત્રિકાલી ભગવાન જો ધ્રુવ હૈ વહ પરમપારિણામિકભાવ હૈ ઔર ઉસકી પર્યાય ચાર હૈ વહ પરિણામિકભાવકી પર્યાય-અંશ હૈ. પરિણામ વહ અંશ હૈ, પરન્તુ વહ પરમપારિણામિક નહીં. સમજ મેં આયા? પરમ પારિણામિક ધ્રુવ ભગવાન આત્મા નિત્યાનંદ પર્યાય સે ભિન્ન, ઉસકી ભાવના સે.., ઉદયકી, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિકકી એકાગ્રતા સે નહીં. વહ ધ્રુવકી એકાગ્રતા સે પંચમગતિ મેં મુમુક્ષુ–ધર્માત્મા મોક્ષ જાતે હૈં. સમજ મેં આયા? આહાહા..!

સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય વહ ભી પંચમભાવકી એકાગ્રતા સે હોતી હૈ. આહાહા..! યે તો વહ કહતે હૈં, તીન કરણસે શુદ્ધભાવસે હોતી હૈ. તીન કરણ લિયે હી નહીં હૈ, સુન ન! બહુત તકરાર કરે વિદ્વાન બડે. બાપુ! ઉસકો વિદ્વાન નહીં કહતે. યહાં કહેંગે. અભી આયેગા. આહાહા..! ભગવાન આત્મા મૈં જો હૂં, વહ તો પર્યાય સે ભિન્ન હૂં. મેરે મેં પર્યાય પરિણમન કરો, પરન્તુ મૈં પરિણમનકી પર્યાય મેં આતા નહીં.

શ્રોતા :- ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- હો, વહ તો પર્યાય કા ધર્મ હૈ પરિણમન કરના. મેરા ધર્મ નહીં. આહાહા..!

'પંચમગતિમેં મુમુક્ષુ (વર્તમાન કો મેં) જાતે હૈં,...' એક હી માર્ગ હૈ ઐસા કહતે હૈં. તીન કાલ મેં એક હી માર્ગ હૈ. પંચમકાલકે લિયે કોઈ દૂસરા માર્ગ ઔર મહાવિદેહ કા દૂસરા માર્ગ ઔર ભરત કા દૂસરા માર્ગ—ઐસા હૈ નહીં. ભૂતકાલ કા દૂસરા માર્ગ ઔર ભવિષ્યકાલ કા દૂસરા માર્ગ, કઠિન પંચમકાલ મેં દૂસરા માર્ગ.

શ્રોતા :- આજકલ તો લોગ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- ઇસલિયે તો ખુલાસા કરતે હૈં. આહાહા..!

ભાઈ! સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર જો નિર્મલ પર્યાય, જો યહ નિયમસાર હૈ, નિશ્ચય મોક્ષમાર્ગ હોં! વ્યવહારમોક્ષમાર્ગ વહ માર્ગ હૈ હી નહીં, વિકલ્પ વહ મોક્ષમાર્ગ હૈ હી નહીં, નિશ્ચય મોક્ષમાર્ગકી જો નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી વીતરાગી પર્યાય, વહ પંચમભાવ ધ્રુવ કે આશ્રય સે ઉસમેં એકાગ્રતા સે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઔર ઉસ પંચમભાવ કે આશ્રય સે આત્મા કો કેવલજ્ઞાન ઔર મુક્તિ હોતી હૈ.

'(ભવિષ્યકાલ મેં) જાયેંગે...' ભવિષ્ય અનંત કાલ હૈ ઉસમેં ભી ધ્રુવસ્વભાવકી એકાગ્રતા સે મોક્ષ જાયેંગે. કોઈ દૂસરા માર્ગ વીતરાગ મેં હૈ નહીં. 'ઔર (ભૂતકાલ મેં) જાતે થે.' જાતે થે. ગયે કાલ મેં ભી ધ્રુવ પંચમભાવ ઉસકી એકાગ્રતાસે મોક્ષ ભૂતકાલ મેં અનંત ગયે, વર્તમાન જાતે હૈં ઔર ભવિષ્ય મેં જાયેંગે. 'એક હોય ત્રણ કાળમાં પરમાર્થનો પંથ.' યહ પરમાર્થ કા પંથ હૈ એક. મહાસિદ્ધાંત હૈ.

'(અબ ૪૧ વીં ગાથાકી ટીકા પૂર્ણ કરતે હુએ ટીકાકાર મુનિરાજ દો શ્લોક કહતે હૈં :-)' વહ તો ટીકા થી, અબ શ્લોક હૈ.

(आर्या)

अंचितपंचमगतये पंचमभावं स्मरन्ति विद्वान्सः।
संचितपंचाचाराः किंचनभावप्रपंचपरिहीणाः ॥५८॥

'શ્લોકાર્થ – (જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ ઔર વીર્યરૂપ) પાંચ આચારોં સે...' પાંચ આચાર.. આચાર પર્યાય. સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્ચારિત્ર, તપ ઔર વીર્ય—પાંચોં વીતરાગીપર્યાય, વીતરાગીદશા, નિર્વિકલ્પદશા. ઇન 'પાંચ આચારોં સે યુક્ત...' સહિત. 'ઔર કિંચિત્ ભી પરિગ્રહપ્રપંચસે સર્વથા રહિત...' મુનિ કહતે હૈં ન? મુનિકી બાત મુખ્ય લેતે હૈં ન? 'કિંચિત્ ભી પરિગ્રહપ્રપંચસે સર્વથા રહિત...' મુનિ કો તો એક વસ્ત્ર કા ટૂકડા ભી પરિગ્રહ હોતા નહીં. વસ્ત્ર કા એક ટૂકડા હો ઔર મુનિપના માને, વહ મિથ્યાદ્રષ્ટિ હૈ.

શ્રોતા :- વ્યવહાર પંચાચાર...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- વ્યવહાર પંચાચાર ભી નહીં, વહ તો વિકલ્પ હૈ. યહાં તો નિશ્ચય પંચાચારકી બાત હૈ. આહાહા..! સમજ મેં આયા?

'પાંચ આચારોં સે યુક્ત કિંચિત્ ભી પરિગ્રહપ્રપંચસે સર્વથા રહિત...' ઇસસે સહિત ઔર ઇસસે રહિત ઐસે અસ્તિ-નાસ્તિ કી હૈ. 'ઐસે વિદ્વાન...' ઐસે વિદ્વાન... ઉસકો વિદ્વાન કહતે હૈં ઔર ઉસકો જ્ઞાની કહતે હૈં. બાકી શાસ્ત્ર કી પઢાઈ કી હો ઔર ઉલ્ટા કરે વહ વિદ્વાન હૈ નહીં. હૈ ઉસમેં, દેખો. 'ઐસે વિદ્વાન પૂજનીય પંચમગતિકો પ્રાપ્ત કરને કે લિયે...' પૂજનીય પંચમગતિ-મુક્તિકો પ્રાપ્ત કરને કે લિયે 'પંચમભાવ કા સ્મરણ કરતે હૈં.' સ્મરણ અર્થાત્ પંચમભાવ મેં એકાગ્ર હોતે હૈં. સ્મરણ કરતે હૈં યાનિ ઐસે (વિકલ્પસે) સ્મરણ નહીં. પંચમભાવ કો યાદ કરકે એકાગ્ર હોતે હૈં. આહાહા..! ભારે વાતું, ભાઈ!

શ્રોતા :- ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- આત્મા કે પુરુષાર્થકી અંતર વિકારરહિત–નિર્વિકારકી રચના હોના વહ વીર્યાચાર હૈ. વીતરાગી પર્યાયકી રચના હોના વહ વીર્યાચાર કા કામ હૈ. વ્યવહાર પંચ વિકલ્પ આદિ હૈ વ્યવહાર વહ નહીં. વહ બંધ કા કારણ, વહ આત્મા કે સ્વભાવ કા કારણ હૈ હી નહીં. વહ આગે કહેંગે.

'વિદ્વાન પૂજનીય પંચમગતિ કો પ્રાપ્ત કરને કે લિયે પંચમભાવ કા...' પંચમભાવ અર્થાત્ પંચમ ત્રિકાલી ભાવ ઉસકા સ્મરણ નામ એકાગ્રતા કરતે હૈં તો ઉસકો મુક્તિ હોતી હૈ. મુક્તિ હોતી હૈ. પંચમભાવકી એકાગ્રતા સે મુક્તિ હોતી હૈ. ઐસા કહા ન. ધ્યાન રખો તો હા, ના કા ખ્યાલ રહે. યહ તો અલૌકિક બાત હૈ ભાઈ! યહ તો કેવલજ્ઞાનીકી સભા હૈ. કેવલજ્ઞાનીકી બાત હૈ યહ સબ. સમજ મેં આયા? આહાહા..!

દૂસરા શ્લોક -

(मालिनी)

सुकृतमपि समस्तं भोगिनां भोगमूलं
त्यजतु परमतत्त्वाभ्यासनिष्णातचिततः।
उभयसमयसारं सारतत्त्वस्वरूपमं
भजतु भवविमुक्त्यै कोऽत्र दोषो मुनीशः ॥५९॥

'શ્લોકાર્થ – સમસ્ત સુકૃત (શુભ કર્મ) ભોગિયોં કે ભોગકા મૂલ હૈ;...' આહાહા..! વ્યવહાર સમકિત, વ્યવહાર ચારિત્ર, વ્યવહાર જ્ઞાન—યહ સબ રાગ ભોગિયોં કે ભોગ કા મૂલ હૈ. આહાહા..!

શ્રોતા :- મુનિનું ચાલે છેને? બીજાને વાંધો નહિને?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- અરે..! જ્ઞાની-સમકિતી કી બાત ચલતી હૈ. જો કુછ ભી શુભભાવ હૈ વહ ભોગીયોં કે ભોગ કા મૂલ હૈ. આત્મા કે ભોગ કા વહ મૂલ હૈ નહીં. સમજે? શુભભાવ ભોગિયોં કે ભોગ

કા મૂલ હૈ. ધર્મી–અનુભવ કે ભોગનેવાલે કો વહ શુભભાવ હોતા નહીં. હૈ તો અપના હૈ નહીં. ઉસસે લાભ માનતે નહીં. આહાહા..! ભારે વાત ભાઈ! સોગનઢ કે નામ સે ફિર લોગ કહે ન. ભાઈ! યહ ભગવાન કહતે હૈં યા સોનગઢ કહતા હૈ? કૌન કહતા હૈ? સુન તો સહી. એય..!

શ્રોતા :- ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- તો દૂસરા અર્થ ક્યા હૈ ઉસમેં નિકાલે ન ઉલટા. ઉલટા નિકાલ સકે ન, કહાંસે નિકાલે?

શ્રોતા :- ...

ઉત્તર – ભોગિયોં કે ભોગ કા મૂલ હૈ. સમસ્ત શુભ કિસી ભી પ્રકાર કા હો, ઐસે. ચાહે (કોઈ ભી) પ્રકાર કે મહાવ્રત કે પરિણામ હો, સમજ મેં આયા? અટ્ઠાઈસ મૂલગુણ કા હો, ષટ્ આવશ્યક કા હો, ભગવાન કી ભક્તિ કા હો, શાસ્ત્ર કે વાંચન કા શુભભાવ હો, ભગવાન કે સ્મરણ કા, નામસ્મરણ કા ભાવ હો, વહ સબ ભોગિયોં કે ભોગ કા મૂલ હૈ. ધર્મી કા વહ મૂલ હૈ નહીં. આહાહા..! ભારે કામ ભાઈ!

શ્રોતા :- પંચમભાવ કી માલા જપે.

ઉત્તર - યહ મૈં પંચમભાવ હૂં, પંચમભાવ હૂં—ઐસા વિકલ્પ કરે તો ક્યા આયા ઉસમેં? વહ તો વિકલ્પ હૈ. આહાહા..! ધ્રુવ આત્મા હૈ, શુદ્ધ હૈ, અબદ્ધ હૈ, નિર્મલ હૈ ધ્રુવ હૈ—વહ તો વિકલ્પ હૈ. ભોગિયોં કે ભોગ કા મૂલ વહ વિકલ્પ હૈ.

ત્રિકાલ ધ્રુવ ભગવાન આત્મા ઉસમેં દ્રષ્ટિ લગાકર એકાકાર હોના વહ મોક્ષકા મૂલ હૈ. આહાહા..! ભારે વાતું ભાઈ! અશુભભાવ મેં થા તો વહાં લગા થા, ચિપકા થા. શુભભાવ મેં આયા દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્રકી ભક્તિ મેં તો વહાં ચૌંટ ગયા. વહ તો એક હી દશા હૈ. સમજ મેં આયા?

'સમસ્ત સુકૃત...' સમસ્ત સુકૃત... કોઈ ભી શુભભાવ એમ. ચાહે તો દયા કા, દાન કા, ભક્તિ કા, પૂજા કા, નામ સ્મરણ કા, નમો અરિહંતાણં, પંચ પરમેષ્ઠીકી યાદગીરી હો, ૐ... ૐ... ૐ... વહ વિકલ્પ (હૈ), વહ ભોગીયોં કે ભોગકા મૂલ હૈ. શોભાલાલજી! સચ ક્યા? હૈ ઉસકો સચ હૈ ક્યા? હૈ કિ નહીં ઉસમેં? પુસ્તક સામને રખા હૈ, ઇસલિયે તો રખા હૈ.

શ્રોતા :- ઇસમેં સ્પષ્ટ લિખા હૈ, નિશ્ચયકી બાત હૈ લેકિન વ્યવહારકી બાત નહીં લિખી હૈ.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- વ્યવહારકી બાત અર્થાત્ વ્યવહાર અર્થાત્ જૂઠા. જૂઠ કી બાત યહાં નહીં હૈ. નિશ્ચય અર્થાત્ યથાર્થ સત્ય. વહ સત્યકી બાત હૈ યહ. અસલ મેં વહી વસ્તુકી માન્યતા ઔર જ્ઞાન કરને લાયક હૈ. બાકી સબ એક કે બિના કે શૂન્ય હૈં. ચાહે તો પાંચ મહાવ્રત પાલે, અટ્ઠાઈસ મૂલગુણ પાલે, ભગવાનકી ભક્તિ સારા દિન નમો અરિહંતાણં... નમો અરિહંતાણં... નમો અરિહંતાણં... નમો અરિહંતાણં... રામ... રામ... રામ... રામ... રામ... રામમાં પછી મરા હો જાતા હૈ. સમજ મેં આયા કુછ?

'સમસ્ત સુકૃત (શુભ કર્મ) ભોગિયોં કે ભોગ કા મૂલ હૈ; પરમ તત્ત્વ કે અભ્યાસ મેં નિષ્ણાત ચિત્તવાલે મુનિશ્વર...' અર્થાત્ ધર્માત્મા. પરમતત્ત્વ ભગવાન આત્મા પરમતત્ત્વ. પર્યાય અપરમતત્ત્વ. ધ્રુવ તત્ત્વ પંચમભાવ પરમતત્ત્વ. ત્રિકાલી પંચમભાવ વહ પરમતત્ત્વ, સંવર, નિર્જરા, મોક્ષ ભી પરમતત્ત્વ નહીં. વહ અપરમતત્ત્વ (ક્યોંકિ) પર્યાય હૈ. ગુણ ઔર ભાવ એક હી હૈ. દ્રવ્ય ઔર ગુણ દોનોં એક અભેદ હૈ. ગુણ ઔર દ્રવ્ય, દ્રવ્ય.. ગુણ કે પિંડ કો દ્રવ્ય કહના. ગુણ ઔર દ્રવ્ય ભિન્ન હૈ ન?

શ્રોતા :- ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- એક ભેદ... દૂસરા ભેદ હૈ કહાં અંદર? જો ગુણ કા પિંડ હૈ વહ દ્રવ્ય. દ્રવ્ય કા અર્થ ક્યા? દ્રવ્ય કોઈ દૂસરી ચીજ હૈ? ઔર કોઈ દૂસરી ચીજ ગુણ હૈ? અનંત ગુણ કા પિંડ ધ્રુવ ઉસકો દ્રવ્ય કહતે હૈ. એકરૂપ કહના વહ તો દ્રવ્ય ઔર અનંતરૂપ ગુણ કહના હો તો ગુણ. પરન્તુ યહ ગુણ હૈ ઔર યહ ગુણી ઐસા ભેદ કરે તો વહ વિકલ્પ હૈ. ઉસકે આશ્રય સે ભી સમ્યગ્દર્શન હોતા નહીં. અભેદકી દ્રષ્ટિ કરને સે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. બાકી કોઈ તીન કાલ તીન લોક મેં દૂસરા કોઈ ઉસકા હેતુ-કારણ હૈ નહીં. સમજ મેં આયા?

'પરમ તત્ત્વકે અભ્યાસ મેં નિષ્ણાત ચિત્તવાલે...' વિચિક્ષણ-નિષ્ણાંત પૂર્ણ. નહીં કહતે હૈ કિ ઇસમેં નિષ્ણાત હૈ? ઇસ બાત મેં નિષ્ણાંત હૈ. નિપુણ. નિષ્ણાંત હૈ પરિપૂર્ણ હૈ. ઐસે ભગવાન આત્મા પંચમભાવ ઉસકો જાનનેમેં જો નિષ્ણાત હૈ. 'મુનિશ્વર ભવ સે મુક્ત હોને હેતુ...' ચાર ગતિ કે ભવ સે મુક્ત હોને હેતુ 'ઉસ સમસ્ત શુભ કર્મ કો છોડો...' પાઠ મેં હૈ કિ નહીં? **'त्यजतु' 'भवविमुक्त्यै त्यजतु'** દ્રષ્ટિમેંસે છોડો, ઐસે. છોડો અર્થાત્? દ્રષ્ટિકે વિષયસે છોડ દો. પુણ્ય-પાપ કા-પુણ્યાદિ કા પરિણામ દ્રષ્ટિ કા વિષય નહીં. ઉસકે આશ્રય સે સમ્યગ્દર્શન હોતા નહીં.

'ઔર સારતત્ત્વસ્વરૂપ ઐસે ઉભય સમયસાર કો ભજો.' ઓહોહો..! ત્રિકાલી ભગવાન આત્મા ઔર ઉસકે કારણરૂપ ઉસકી નિર્મલ પર્યાયકો ભજો. ઉભય સમયસાર. ઉભય અર્થાત્ ત્રિકાલી ધ્રુવ સમયસાર. ઉસકી એકાગ્રતા હોકર નિર્મલ વહ કારણસમયસાર ઔર પૂર્ણ કેવલજ્ઞાન હો વહ કાર્યસમયસાર. ધ્રુવ હૈ વહ પરમ કારણસમયસાર. ઐસી કઠીન બાત ભાઈ!

શ્રોતા :- ...

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- સમયસાર તીન. ઉસમેં યહાં દો કહે. ત્રિકાલી ધ્રુવ કો સમયસાર કહા ઔર મોક્ષ પાનેકે કારણરૂપ જો આત્માકી નિયમસમયસાર વીતરાગીપર્યાય વહ પર્યાયરૂપ કારણસમયસાર. ધ્રુવ કારણ ત્રિકાલી સમયસાર ઔર કાર્યરૂપ કાર્યસમયસાર સિદ્ધ પદ. પરન્તુ યહાં દો કો ભજો. ધ્રુવ ઔર પર્યાય કો ભજો ઐસે. ભજો અર્થાત્ દ્રવ્ય મેં એકાગ્ર હો. ઐસે. પ્રગટ હોતા હૈ. પરન્તુ દ્રવ્ય કે આશ્રય સે- ધ્રુવ સમયસાર હૈ ઉસકી એકાગ્રતા હોને સે મોક્ષમાર્ગ કી પર્યાય, વીતરાગી પર્યાય, વીતરાગી

સમકિત વહ કારણસમયસાર. ઉસકો ભજો. 'ઇસમેં ક્યા દોષ હૈ?' કહો, ઐસા કહા દેખો. **'कोऽत्र दोषो मुनीशः'**

અરે..! યહ છોડના, ઔર ઇસમેં ભજના ઇસમેં ક્યા દોષ હૈ? ઐસા કહતે હૈં. શુભ પરિણામ છોડ દે? છોડ કર ક્યા કરે? છોડકર અંદર મેં એકાગ્ર હોના ઐસા કહતે હૈં. આહાહા..! સમજ મેં આયા કુછ? ભગવાન કે પાસ જાયે તો ભગવાન ઐસા કહતે હૈં કિ મેરે સામને દેખના છોડ દે, તેરી સન્મુખ દેખ.

શ્રોતા :- ... ફટકાર લગતી હૈ

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી - ... ફટકાર લગતી હૈ. ફટકાર ક્યા? કિ તુમ મેરે સામને દેખતે હો? તેરે પાસ પૂર્ણ હૈ ઉસકી તરફ દેખ. ધ્રુવ તરફકી દ્રષ્ટિ દેખ. તુઝે લાભ હોગા, બાકી લાભ હમારે સન્મુખ હોને સે લાભ હોગા નહીં. આહાહા..! યહ તો વીતરાગ કહતે હૈં. દૂસરે તો કહે, હમારા ભજન કરો, હમેં દો આહાર, પાની, લડ્ડુ. આપકા કલ્યાણ હો જાયેગા. એય..! યહાં તો કહતે હૈ કિ ભાવલિંગી મુનિ કો આહાર-પાની દે વિકલ્પ, પુણ્યબંધ હો. સંવર, નિર્જરા જરા ભી નહીં હોતી. આહાહા..! સમજ મેં આયા? શ્વેતાંબર મેં વહ તો લેખ હૈ ભગવતી મેં. તથારૂપ સાધુ કો નિર્દોષ આહાર-પાની દે તો પરિત સંસાર કરે. યહ મૂલ પાઠ હૈ. મૂલ લિખાવટ હી સારી તત્ત્વ કે વિરૂદ્ધ કે હૈ. પર ક્યા કરે? તીન સૂત્ર ઉસમેં બડી તકરાર હુઈ હૈ.

એક સૂત્ર ઐસા હૈ કિ મુનિ કો નિર્દોષ પાની દે (ઉસમેં) સદોષ થોડા હો, તો બહોત નિર્જરા ઔર થોડા પાપ. યહ લિયા. શ્વેતાંબરને લે લિયા. કરો સાધુ કે લિયે. અબ ઇસમેં થોડા પાપ લગેગા, પરન્તુ નિર્જરા જ્યાદા હૈ. ધૂલ મેં ભી નહીં હૈ. તીન સૂત્ર હૈ ભગવતી મેં. એક સૂત્ર તથારૂપ સાધુ કો નિર્દોષ આહાર-પાની દે, એ એકાંતથી નિર્જરા કરે. કિંચિત્ પાપ.... ભગવતી સૂત્રમેં હૈ. ઔર અસંયમીકો દેને સે એકાંત ..... તેરાપંથીને વહ લિયા હૈ. અરેરે..!

યહાં તો કહતે હૈ કિ તથારૂપ (મુનિ) તીર્થંકર તીન લોકકે નાથ હો, ગૃહસ્થાશ્રમમેં હો પહલે. ઉસકો ભીક્ષા દે તો શુભરાગ હોગા, સંસાર પરિત્ પરદ્રવ્યકે આશ્રયસે હોગા નહીં. સમજ મેં આયા? આહાહા..! લો એક પેરેગ્રાફ રહેગા.

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)

* * * * *